

STANOVISKO

ODBORU SEKTOROVÝCH POLITIK MINISTERSTVA FINANCÍ

Stanovisko k problematice označování zboží měrnými cenami při prodeji balených výrobků spotřebiteli od 1. ledna 2025

V návaznosti na četné dotazy dotčených subjektů v souvislosti s problematikou označování balených potravinářských a nepotravinářských výrobků měrnou cenou a v návaznosti na přijetí zákona č. 265/2024 Sb., kterým s účinností od 1. ledna 2025 dochází k rozsáhlé novelizaci zákona o cenách, vydává Ministerstvo financí, jakožto ústřední správní orgán pro oblast cen, následující výkladové stanovisko.

Podle § 13 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění účinném od 1. ledna 2025, je prodávající při prodeji spotřebiteli povinen označit prodejní cenou všechny prodávané výrobky. **Balené potravinářské výrobky a nepotravinářské výrobky** je nad rámec uvedeného prodávající povinen označit i údajem o měrné ceně.

Nebalené výrobky volně ložené, nabízené podle hmotnosti, objemu, délky nebo plochy, které jsou váženy nebo měřeny v přítomnosti spotřebitele, a to jak v prodeji formou samoobsluhy, tak i v prodeji s obsluhou, musí být označeny pouze měrnou cenou.

V případě balených potravinářských výrobků podléhají povinnosti být při prodeji spotřebiteli označeny měrnou cenou ty z nich, které jsou podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011, o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, označeny údajem o množství, objemu nebo hmotnosti výrobku (dále jen „nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011“).

Této povinnosti podléhají v souladu se zákonem o cenách všechny balené potravinářské výrobky s výjimkou těch výrobků, u kterých není jejich označení měrnou cenou vzhledem k jejich povaze nebo účelu vhodné nebo u kterých by to bylo zavádějící. Příkladem této výjimky je prodej několika výrobků různého druhu v rámci jednoho obalu (např. dárkové koše). Měrná cena dále nemusí být uvedena v případech, kdy je shodná s prodejní cenou (např. balení o objemu 1 litr nebo 1 kilogram).

V případě balených potravinářských výrobků nedochází od 1. 1. 2025 k žádné zásadní změně. Nová právní úprava zde přejímá dosavadní pravidla. Nově zákon v souvislosti

s měrnými cenami pouze stanovuje, že údaj o měrné ceně musí být jednoznačný, snadno rozpoznatelný a dobře čitelný.

Balené nepotravinářské výrobky podléhají povinnosti být při jejich prodeji spotřebiteli označeny měrnou cenou pouze tehdy, pokud jsou uvedeny ve vyhlášce Ministerstva financí č. 291/2024 Sb., o stanovení seznamu druhů balených nepotravinářských výrobků, které podléhají povinnosti být při jejich prodeji spotřebiteli označeny měrnou cenou, jež je účinná od 1. ledna 2025.

Měrná cena nemusí být uvedena (stejně jako u balených potravinářských výrobků) v případech, kdy jsou výrobky uvedené v tomto seznamu prodávány spotřebiteli v kombinaci s jiným výrobkem v jednom obalu a za jednu cenu (různé dárkové balíčky), a také v případech, kdy je shodná s prodejní cenou.

Vyhláška č. 291/2024 Sb., o stanovení seznamu druhů balených nepotravinářských výrobků, které podléhají povinnosti být při jejich prodeji spotřebiteli označeny měrnou cenou, byla v rámci legislativního procesu široce konzultována se spotřebitelskými organizacemi, Ministerstvem průmyslu a obchodu, Českou obchodní inspekcí a Svazem obchodu a cestovního ruchu ČR.

V následujícím textu jsou uvedeny odpovědi na nejčastější dotazy související s problematikou označování výrobků měrnou cenou:

Jaký je smysl a účel povinnosti označovat balené potravinářské a nepotravinářské výrobky prodávané spotřebiteli údajem o měrné ceně, kterou v § 13 stanovuje zákon o cenách?

Česká republika má jako členský stát Evropské unie povinnost na základě Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES ze dne 16. února 1998 o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli (dále jen „směrnice 98/6/ES“) zakotvit tuto povinnost do českého právního řádu.

Podle preambule směrnice 98/6/ES byla tato směrnice přijata (mimo jiné) vzhledem k tomu, že „povinnost označovat prodejní cenu a jednotkovou (resp. měrnou) cenu významně přispívá k lepší informovanosti spotřebitelů, neboť je to nejsnadnější způsob, jak umožnit spotřebitelům, aby posoudili a porovnali ceny výrobků optimálním způsobem, a mohli se tak na základě jednoduchého porovnání kvalifikovaně rozhodnout“.

Zákon o cenách dále stanoví, že u měrné ceny se jako měrná jednotka množství uvede s ohledem na povahu výrobku 1 kilogram, 1 litr, 1 metr, 1 metr čtvereční nebo 1 metr krychlový výrobku. Lze uvádět i jiné jednotky množství v případech, kdy to odpovídá všeobecným zvyklostem nebo povaze výrobku, např. dávka nebo kus.

Zvolená měrná jednotka množství u měrné ceny se bude v praxi odvíjet od údaje o čistém množství výrobku uváděného výrobcí na obalech daného druhu výrobku. Zákon o cenách a ani příslušný prováděcí předpis proto již nestanovuje, jaká konkrétní měrná jednotka množství se má uvést u měrné ceny určitého konkrétního výrobku.

Jakou konkrétní měrnou jednotku množství má pro stanovení měrné ceny prodávající u potravinářských výrobků výrobku zvolit?

Podle čl. 23 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011¹ se čisté množství potravinářských výrobků vyjadřuje u tekutých produktů v objemových jednotkách a u ostatních produktů v hmotnostních jednotkách. Toto nařízení současně stanoví, že údaje o čistém množství se nemusejí na obale výrobku uvádět u potravin běžně prodávaných po kusech, za předpokladu, že počet kusů je zvnějšku jasně viditelný a snadno spočitatelný, nebo není-li tomu tak, že je uveden jako součást označení. Typicky se bude jednat např. o vejce.

Z výše uvedeného pravidla je pak nutné odvodit následující **pravidla pro označování balených potravinářských výrobků měrnou cenou platné pro prodávající**:

- V případě tekutých produktů je nutné jako měrnou jednotku množství u měrné ceny použít „**1 litr**“.
- U ostatních produktů pak „**1 kilogram**“.
- Pouze u potravin běžně prodávaných na kusy je možné jako měrnou jednotku množství použít „**1 kus**“.

Lze uvádět i jiné jednotky množství v případech, kdy to odpovídá všeobecným zvyklostem nebo povaze výrobku. Proávající tedy při výběru měrné jednotky množství v zásadě vychází z toho, v jakých jednotkách (objemových, hmotnostních či jiných) je uvedeno celkové množství výrobku na základě pravidel uvedených v nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011 na jeho obale. Pro naplnění účelu lepší informovanosti spotřebitelů je žádoucí, aby byla v rámci jedné provozovny používána u obdobných typů produktů v případě údaje o měrné ceně vždy shodná měrná jednotka.

¹ Na toto nařízení pak dále navazuje zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška Ministerstva zemědělství č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin, ve znění pozdějších předpisů.

Jak stanovit měrnou cenu u balených potravinářských výrobků prodávaných v nálevu?

Zákon o cenách v § 13 odst. 6 konstatuje, že u pevných potravin nacházejících se v nálevu, u kterých se musí podle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011 uvádět kromě celkové hmotnosti i hmotnost pevné potraviny, **se měrná cena vztahuje k udané hmotnosti pevné potraviny.**

Jako nálev je přitom v souladu přílohou IX nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011 rozumět následující výrobky, popřípadě jejich směsi a rovněž tyto výrobky ve zmrazeném a hluboce zmrazeném stavu, pokud je kapalina při této úpravě pouze doplňkem základních složek, a není tedy rozhodujícím faktorem pro koupi: **voda, vodné roztoky solí, lák, vodné roztoky potravinářských kyselin, ocet, vodné roztoky cukrů, vodné roztoky jiných látek se sladivým účinkem, ovocné nebo zeleninové šťávy v případě ovoce či zeleniny.** Nálevem ve výše uvedeném smyslu je tak nutné rozumět např. i glazuru u mražených ryb.

A jak je to s měrnou cenou u balených nepotravinářských výrobků?

V případě balených nepotravinářských produktů je pak nutné postupovat analogicky, případně v souladu s vyhláškou Ministerstva průmyslu a obchodu č. 328/2000 Sb., o způsobu zhotovení některých druhů hotově baleného zboží, jehož množství se vyjadřuje v jednotkách hmotnosti nebo objemu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 328/2000 Sb.“), jedná-li se o výrobek označený symbolem „e“. Výjimkou jsou případy, kdy to je obchodními zvyklostmi u daného druhu výrobku stanoveno jinak.

- V případě tekutých produktů (včetně sprejů a gelů) se i zde jako měrná jednotka množství u měrné ceny použije obvykle „**1 litr**“.
- U pevných produktů pak „**1 kilogram**“, nejedná-li se o případy uvedené níže.
- U výrobků s návinem (toaletní papír, jednorázové kuchyňské utěrky, nitě včetně zubní nitě, motouzy, provazy atd.) se jako měrná jednotka množství obvykle uvede „**1 metr**“.
- V případě toaletního papíru nebo jednorázových kuchyňských utěrek přichází v úvahu jako alternativní měrná jednotka množství i „1 útržek“. Je třeba se ale zabývat otázkou, zda údaj o měrné ceně za 1 útržek nebude pro spotřebitele zavádějící, v případě, že by útržky u různých výrobků měly výrazně jiný rozměr.

- U výrobků, které slouží k obkladům a pokládání nebo pokrývání (obklady, podlahová krytina a dlažba) se jako měrná jednotka množství uvede obvykle „**1 metr čtvereční**“.
- Výjimkou mohou být např. listely, kde s ohledem na povahu tohoto výrobku postačí uvedení měrné ceny v přepočtu za 1 kus, případně na délkové metry. Jedná se o specifický doplněk k obkladům, který spotřebitel primárně nakupuje s ohledem na rozměry obkladů, nikoliv s ohledem na měrnou cenu za metr čtvereční u jednotlivých listel.
- U balených nepotravinářských výrobků běžně prodávaných na kusy je možné jako měrnou jednotku množství použít „**1 kus**“ (např. u výrobků v kapslích a tabletách, u plen, hygienických vložek a tamponů, jednorázových holítek, papírových kapesníků, vlhčených ubrousků a podobného nepotravinářského sortimentu).
- Naopak není možné používat 1 kus jako měrnou jednotku množství např. u různých XXL balení toaletních papírů, mýdel, a podobného sortimentu nebo např. u dlažby a obkladů, protože takto zvolená měrná jednotka množství s ohledem na charakter předmětného výrobku neumožňuje spotřebiteli posouzení a porovnání měrné ceny tohoto výrobku s jinými výrobky téhož druhu optimálním způsobem.
- Pro ilustraci lze znovu uvést výše uvedená XXL balení toaletního papíru, v němž je prodáváno např. 8 rolí. Přepočet na 1 kus (1 roli) zde neumožní spotřebiteli optimální srovnání s jinými výrobky v kategorii toaletních papírů. U toaletního papíru by bylo možné uvádět měrnou cenu přepočtenou na jeden kus (resp. jednu roličku) pouze v případě, že by všechny prodávané toaletní papíry měly stejný návin a stejný počet útržků s obdobnými rozměry.

Jak postupovat v případě stanovení měrných cen u koncentrovaných výrobků?

V případě koncentrovaných výrobků, v souladu s dosavadní praxí na trhu (typicky nápojové koncentráty, instantní polévky, bujóny), je nutné uvádět měrnou cenu vzhledem k měrné jednotce množství koncentrovaného výrobku, nikoliv vzhledem k měrné jednotce množství hotového množství výrobku naředěného podle pokynů výrobce uvedených na obale.

Je možné měrnou cenu stanovit i v přepočtu na 1 dávku výrobku?

V případech, kdy to odpovídá všeobecným zvyklostem u daného druhu výrobku, je možné jako měrnou jednotku množství u měrné ceny uvést i přepočet na „1 dávku“. Typicky se bude jednat o prací prášky a aviváže, ale není vyloučeno použití této měrné jednotky ani u jiných výrobků.

Jaké výrobky spadají pod označení „dekorativní kosmetika“ uvedené ve výjimce uvedené v rámci přílohy k vyhlášce č. 291/2024 Sb., o stanovení seznamu druhů balených nepotravinářských výrobků, které podléhají povinnosti být při jejich prodeji spotřebiteli označeny měrnou cenou?

Pojem „dekorativní kosmetika“ není v rámci českého ani evropského práva definován. Pro účely předmětné vyhlášky lze za dekorativní kosmetiku označit kosmetické přípravky určené k výraznější dočasné změně vzhledu. Patří mezi ně například make-up, pudr, oční stíny, rtěnky, laky na nehty apod.

Co když výrobce na obale výrobku uvádí více údajů, které je možné využít pro stanovení měrné ceny?

U některých druhů výrobků výrobce na obale stanoví jeho množství současně v objemových a hmotnostních jednotkách. Jedná se v praxi často např. o zmrzlinu nebo tatarskou omáčku, majonézu a podobný sortiment. V těchto případech by uvedení dvou různých měrných cen v přepočtu na 1 litr a 1 kilogram mohlo být pro spotřebitele zavádějící. Prodávající potravinářských výrobků by měl v těchto případech uvést měrnou cenu v jednotce, která je pro daný druh obvyklá s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011 (u tekutých produktů v objemových jednotkách a u ostatních produktů v hmotnostních jednotkách). Obdobně u balených nepotravinářských výrobků by měl prodávající postupovat s ohledem na vyhlášku č. 328/2000 Sb., nebo na obecné zvyklosti.

V některých specifických případech, jako např. prací prášky, bude na prodávajícím, zda bude jako měrnou jednotku množství uvádět u měrné ceny 1 kilogram (nebo alternativně 1 litr u pracích prostředků v tekuté formě) nebo jako společnou měrnou jednotku množství bez ohledu na skupenství výrobku zvolí tzv. prací dávku, což je u tohoto druhu výrobku dlouhodobě zaužívaná měrná jednotka množství. Na tomto místě lze znovu odkázat na § 13 odst. 5 zákona o cenách, podle něhož lze uvádět i jiné jednotky množství (než 1 litr, 1 kilogram, 1 metr atd.), **a to v případech, kdy to odpovídá všeobecným zvyklostem nebo povaze výrobku.**

Jak již bylo výše uvedeno, povinnost označovat výrobky při prodeji spotřebiteli prodejní cenou a měrnou cenou významně přispívá k lepší informovanosti spotřebitelů, neboť je to nejsnadnější způsob, jak umožnit spotřebitelům, aby posoudili a porovnali ceny výrobků optimálním způsobem, a mohli se tak na základě jednoduchého porovnání kvalifikovaně rozhodnout. Pokud se tedy v případě některého pracího prášku prodávající rozhodne uvést jeho měrnou cenu v přepočtu na prací dávku, není možné, aby u jiných prodáváných pracích prášků byla na dané provozovně jako měrná jednotka množství uvedena 1 kilogram (nebo 1 litr). Takovéto označení prodáváných výrobků měrnou cenou by totiž spotřebiteli neumožnilo jejich vzájemné porovnání. Podobně např. u zmrzlin by ze stejného důvodu nemělo docházet k tomu, aby u části prodáváného sortimentu byl jako měrná jednotka množství zvolen 1 kilogram a u zbývajících částí pak 1 litr.

Vztahuje se povinnost označovat balené potravinářské a nepotravinářské výrobky měrnou cenou i v případě prodeje prostřednictvím prodejního automatu?

Povinnost označovat při prodeji spotřebiteli balené potravinářské výrobky a vybrané druhy balených nepotravinářských výrobků údajem o měrné ceně se vztahuje i na prodej prostřednictvím prodejních automatů. Tento závěr potvrdil v minulosti i Nejvyšší správní soud².

Tato povinnost se však v případě prodeje prostřednictvím automatů **nevztahuje na prodej nápojů v kelímcích**, určených k přímé konzumaci. Nejedná se zde totiž o balený potravinářský výrobek ve smyslu nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011, na které je odkazováno v § 13 odst. 6 zákona o cenách, ve znění účinném od 1. ledna 2025.

Lze zobrazovat na etiketách přepočtenou cenu na 100 g nebo na 100 ml, a to u artiklů s nízkou gramáží, např. pepř koření pepř. 14 g, můžeme zde použít přepočet na 100 g nebo musí být vždy na 1 kg?

Zákon o cenách v § 13 odst. 5 stanovuje, že se u měrné ceny jako měrná jednotka množství uvede s ohledem na povahu výrobku 1 kilogram, 1 litr, 1 metr, 1 metr čtvereční nebo 1 metr krychlový výrobku. Lze uvádět i jiné jednotky množství v případech, kdy to odpovídá všeobecným zvyklostem nebo povaze výrobku.

Obecně lze říci, že u výrobků s velice nízkou hmotností (typicky koření) je přepočet na 100 g nebo na 100 ml s ohledem na dosavadní všeobecné zvyklosti na trhu možný. Další výrobky, u kterých je s ohledem na všeobecné zvyklosti možné uvádět měrnou cenu v přepočtu na 100 gramů jsou např. uzeniny, lahůdkové saláty a podobný sortiment. Je však nutné, aby v takových případech nedocházelo k situacím, kdy např. část prodávaneho koření bude označena údajem o měrné ceně v přepočtu na 100 gramů a část v přepočtu na 1 kilogram. Takový údaj o měrné ceně by totiž mohl být shledán z hlediska spotřebitele jako zavádějící. U určitého druhu výrobku by měla být měrná cena vždy přepočtena na stejnou měrnou jednotku.

Jaký přepočet na měrnou jednotku použije prodávající u výrobku, kde je uvedeno gratis, zdarma, navíc atd.?

U výrobků, u kterých výrobce deklaruje, že je určitá jejich část zdarma, gratis či s jiným obdobným označením, je v případě stanovení měrné ceny nutné vycházet z celkové hmotnosti (objemu) tohoto výrobku. Např. pokud výrobce na obale sušenek v limitované edici s gramáží 125 gramů (místo obvyklých 100 gramů) uvede údaj, že 25 gramů výrobku je zdarma nebo navíc, při stanovení měrné ceny se vychází z údaje o celkovém čistém množství tohoto výrobku, což je v tomto případě 125 gramů.

² Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 3 As 70/2020–73 ze dne 7. června 2022.

Co je třeba rozumět pod pojmem „všeobecná zvyklost“? Jedná se o označení u konkrétního prodejce nebo zvyklost na celém trhu?

Jako všeobecnou zvyklost lze označit pouze takovou zvyklost, která převládá na většině trhu.

Výše uvedené stanovisko je právním názorem odboru Sektorových politik Ministerstva financí. Upozorňujeme, že Ministerstvo financí není oprávněno k závaznému výkladu právních předpisů.